

ความเข้าใจตามที่กรอบที่อำนาจเกี่ยวกับชีวิตกำหนดเท่านั้น แต่ยังสามารถนำมาใช้สนับสนุนอำนาจดังกล่าวอีกด้วย (Jenks, 1995)

ความเข้าใจเกี่ยวกับอำนาจนี้เป็นกุญแจสู่ความเข้าใจ “ตัวตน” หรือ “องค์ประธาน” ซึ่งในภาษาอังกฤษคือคำว่า “Subject” โดยตัวศัพท์เอง “องค์ประธาน” มีได้ 2 ความหมาย ในความหมายหนึ่งคือการขึ้นอยู่กับ (Subject to) อำนาจของผู้อื่น และในอีกความหมายหนึ่งคือการผูกติดอยู่กับอัตลักษณ์ของตนเองด้วยความรู้ในตน (Self-knowledge) หรือมโนธรรม จะเห็นได้ว่าทั้งสองความหมายนี้สอดคล้องกับมิติทั้งสองของอำนาจที่อาศัยการจำแนกบุคคลนั่นเอง ในแง่หนึ่งบุคคลอยู่ใต้ อำนาจ คือ ชีวิตบุคคลจะถูกจัดการตามประเภทของบุคคลนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะถูก “แก้ไขถูก” หากบุคคลอยู่ในประเภท ที่เบี่ยงเบนจากมาตรฐาน และในอีกแง่หนึ่งบุคคลอาศัยประเภทนั้นๆ ในการระบุอัตลักษณ์ของตน ด้วยเหตุนี้ อำนาจจึงไม่ใช่ สิ่งที่อยู่ภายนอก หากแต่อยู่ภายในตัวองค์ประธาน หรือเป็นเครื่องประกอบขององค์ประธาน (Constitution) เลยทีเดียว (Jenks, 1995)

ในเมื่ออำนาจเป็นเรื่องของ “การปกครอง (Government)” มากกว่าที่จะเป็นเรื่องของการเผชิญหน้ากับฝ่ายตรงข้าม การปกครองหมายถึงกิจกรรมรูปแบบต่างๆ ที่มุ่งกำกับความประพฤติของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล “เป็นการดำเนินการเกี่ยวกับการดำเนินการ/ความประพฤติ (The conduct of conduct)” ด้วยเหตุนี้การปกครองจึงอาจอยู่ในมิติของความสัมพันธ์ที่มีต่อตนเอง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความสัมพันธ์ภายในชุมชนหรือสังคม หรือความสัมพันธ์ภายในรัฐ การปกครองตามความหมายในศตวรรษที่ 16 นี้ จึงมีความหมายกว้างครอบคลุมตั้งแต่การปกครองตามความหมายในปัจจุบันอันได้แก่เรื่อง ของรัฐ ไปจนกระทั่งการกระทำต่างๆ ที่กำหนดพื้นที่แห่งการกระทำที่เป็นไปได้ของตนเองและผู้อื่น (Jenks, 1995)

การปกครองจึงไม่ได้จำกัดอยู่กับข้อห้ามปรามและการลงทัณฑ์โดยรัฐ ชุมชน หรือสังคม แต่ยังครอบคลุมถึงวิธีการ และเทคโนโลยีต่างๆ ที่อำนวยความสะดวกให้แก่การแปลงบุคคลเป็นวัตถุคงที่อย่างเป็นระบบ (Systematic objectivization) เช่น ปกติ/พิการ เขี้ยว/อาชญากร รวมถึงวิธีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงตนเอง เช่น การฝึกบุคลิกภาพ การควบคุมน้ำหนัก การ ทำศัลยกรรมความงาม หรืออีกนัยหนึ่ง การปกครองมิใช่เรื่องของควบคุมบังคับ หรือปราบปราม (Repressive) เท่านั้น แต่เป็นเรื่องของการผลิตผล คือ ชี้นำการกระทำด้วยการกำหนดขอบเขตความเป็นไปได้ของความปรารถนาและความ ประพฤติ เป็นปรากฏการณ์ที่บุคคลประพฤติในขอบเขตที่อำนาจกำหนด หรือปรารถนาและเลือกกระทำจากความเป็นไปได้ที่ อยู่ในขอบเขตที่กำหนดไว้ แต่คิดว่าตนเองกำลังกระทำโดยอิสระ การทำงานร่วมกันของการปกครองในสองมิตินี้อาจเห็นได้ จากตัวอย่างเช่น ผู้ที่ถูกจัดอยู่ในประเภท “พิการ” “มีพิวสิ” หรือ “รักร่วมเพศ” อาจจะถูกควบคุมในรูปการกีดกัน เช่น เขี้ยว ประณาม หรือแทรกแซง เพื่อ “ช่วยเหลือ” เช่น รักษาฟันฟู แต่ไม่เพียงเท่านั้น ตัวเขาเองจะประพฤติในลักษณะที่สอดคล้อง กับการเป็นคน “พิการ” “มีพิวสิ” หรือ “รักร่วมเพศ” ด้วย ทั้งนี้ การปกครองแบบหลังนี้จะมีความซ่อนเร้น จึงมีบทบาท สำคัญในการทำให้สิ่งที่ถูกอำนาจกำหนดกลายเป็นเรื่องธรรมชาติและมีความชอบธรรม (Jenks, 1995)

เทรอมเม็นชี้ว่าในการวิพากษ์อำนาจที่ทำให้ “ไม่-สามารถ” (Disabling power) นั้น รูปแบบเชิงสังคมมุ่งความสนใจไป ที่การปฏิบัติที่เป็นกรณีของอำนาจเชิงควบคุมบังคับ เช่น การกีดกัน เขี้ยว ประณาม แต่ละเลยอำนาจเชิงผลิตผลไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมองข้าม “ความพิการ” และให้ความสำคัญกับความ “ทุพพลภาพ” คงจำได้ว่ารูปแบบเชิงสังคม เคลื่อนไหวบนพื้นฐานการแบ่งแยกระหว่างความพิการและความทุพพลภาพ ในเมื่ออำนาจเกี่ยวกับชีวิตนิยามองค์ประธานของ บุคคลโดยอาศัยการจำแนกประเภทต่างๆ และในเมื่อรูปแบบเชิงสังคมรักษาความหมายของความพิการอันเป็นประเภทหนึ่ง ในระบบการจัดประเภททางการแพทย์ไว้ รูปแบบเชิงสังคมจึงยอมรับการปกครองในเชิงผลิตผลแม้จะไม่ตระหนักก็ตาม แต่สิ่งนี้

หมายถึงการยอมรับอำนาจเกี่ยวกับชีวิต อันเป็นอำนาจเดียวกันกับที่ก่อให้เกิดการปกครองเชิงควบคุมบังคับที่รูปแบบเชิงสังคมต่อผู้ ด้วยเหตุนี้การเคลื่อนไหวของรูปแบบเชิงสังคมที่อาศัยการแบ่งแยกระหว่างความพิการและความทุพพลภาพจึงยังอยู่บนพื้นฐานของอำนาจดังกล่าว จะเห็นได้ว่าแนวคิดของฟูโกช่วยให้เห็นความซ่อนเร้นของอำนาจเชิงผลิตผล คือ ทำให้เห็นว่าการพิการที่เห็นเป็นเรื่องธรรมดาที่นั่น อันที่จริงแล้วเป็น “ประเภท”

หรือเป็นสิ่งที่อำนาจเกี่ยวกับชีวิตสร้างขึ้น (Jenks, 1995)

ผลเสียอาจเห็นได้ชัดหากพิจารณาผลวิจัยของลินน์ เคมป์ (Lynn Kemp) ซึ่งศึกษาผู้พิการในออสเตรเลีย กฎหมายในประเทศนี้กำหนดให้ผู้พิการมีสิทธิที่จะได้รับบริการต่างๆ เช่น ผู้ดูแลที่บ้าน กายภาพบำบัด การรักษาพยาบาลเบื้องต้น การเดินทาง ผลการศึกษาชี้ว่าผู้พิการจะได้รับการบริการที่เพียงพอหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการประพุดิตนของเขาเหล่านั้นว่าสอดคล้องกับ “ความเป็นคนพิการ” ตามนิยามของสังคมหรือไม่ (Kemp, 2002) ความเป็นผู้พิการตามความหมายของสังคมยังอยู่ในอิทธิพลของรูปแบบเชิงการแพทย์ที่ไม่แยกความพิการจากความทุพพลภาพ และเห็นว่าผู้พิการเป็นผู้โชคร้ายต้องพึ่งพิงเป็นผู้ไม่ปกติ แต่ต้องมีความรับผิดชอบ ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนด้วยการพยายามทำตัวให้เป็นคนปกติมากที่สุด

หากผู้พิการไม่แสดงลักษณะเหล่านี้ ผู้ให้บริการจะไม่ตอบสนองอย่างเพียงพอ ยกตัวอย่างเช่น ผู้พิการจะได้รับบริการที่ไม่พอเพียง ในกรณีที่ไม่แสดงความเจ็บต่นและซาบซึ้งในความโชคคที่มีคนมาคอยช่วยเหลือ (Jenks, 1995) หรือในกรณีที่ไม่แสดงความเป็นตัวของตัวเองมากเกินไป (ซึ่งไม่สอดคล้องกับความเชื่อที่ว่าผู้พิการต้องพึ่งพิง) หรือแสดงความพึ่งพิงมากเกินไป (ซึ่งขัดกับท่าทีที่ผู้พิการควรมี คือ พยายามทำตัวเป็นคนปกติ) (Jenks, 1995) แต่หากผู้พิการทำตนกลมกลืนกับคนปกติมากเกินไปจะไม่ได้รับการ เนื่องจากถือว่ามีพฤติกรรมไม่ตรงกับสถานะที่คาดหวัง คือ ไม่ใช่คนปกติ (Jenks, 1995) จะเห็นได้ว่าแม้การต่อสู้ให้ได้มาซึ่งสิทธิในด้านต่างๆ จะเป็นความสำเร็จของคนพิการ แต่ปรากฏว่าการมีอยู่ของ “สิทธิของผู้ทุพพลภาพ” กลับเป็นเครื่องยืนยันลักษณะต่างๆ ของผู้พิการตามความหมายหรือความคาดหวังของสังคม

เมื่อเป็นเช่นนี้ เทอเรนจะเสนอทางออกอะไรให้แก่รูปแบบเชิงสังคม ทางออกประการแรกคล้ายกับของฮิวจ์ คือ การวิพากษ์เชิงวัฒนธรรมเพื่อเปิดโปงความไม่เป็น “ธรรมชาติ” ของการจัดประเภทต่างๆ เช่น ที่กระทำโดยการแพทย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการระบุอำนาจเชิงผลิตผลที่ซ่อนเร้นอยู่ในความเป็นองค์ประธาน (Subject) ของผู้ทุพพลภาพ หรืออีกนัยหนึ่งระบุอำนาจที่ผู้ทุพพลภาพ “ขึ้นอยู่กับ (Subject to)” เทอเรนกล่าวว่าวิธีเช่นนี้เรียกว่า “ทววิทยาเชิงวิพากษ์เกี่ยวกับตัวพวกเราเอง (Critical ontology of ourselves)” ซึ่งมีจุดสนใจอยู่ที่การค้นหาที่ไปที่ไปของความเป็นตัวเรา ส่วนอีกทางออกหนึ่ง เทอเรนเสนอว่ารูปแบบเชิงสังคมควรล้มเลิกการอาศัยวิธีการแบบชนกลุ่มน้อยที่อาศัยการอ้างถึงความพิการเพื่อสร้างอัตลักษณ์และหันเหการเคลื่อนไหวให้มาเน้นในสิ่งที่กลุ่มต้องการแทน (Tremain, 2001)

ประเด็นนี้อาจจะกล่าวให้ชัดได้โดยอาศัยการแยกแยะของซูซาน เฮกแมน (Susan Hekman) ระหว่างการเมืองที่อาศัยอัตลักษณ์ (Identity politics) กับการเมืองที่อาศัยการร่วมแบ่งเอกลักษณ์ (Politics of identification) การเมืองแบบแรกอาศัยลักษณะเฉพาะบางอย่างที่นิยามความเป็นตัวตน เพื่อใช้เป็นฐานแห่งเอกภาพของการเคลื่อนไหว ในขณะที่การเมืองแบบหลังอาศัยความรู้สึกร่วมของบุคคลต่างๆ เป็นฐานการเคลื่อนไหว แม้บุคคลเหล่านี้ อาจจะมีได้มีลักษณะเฉพาะร่วมกันในลักษณะที่เรียกได้ว่ามีอัตลักษณ์ร่วมกัน เฮกแมนชี้ว่าในอันที่จริงแรงผลักดันสู่ความสำเร็จของการเมืองที่อาศัยอัตลักษณ์นั้นมิได้มาจากกลุ่มผู้มีอัตลักษณ์ร่วมกันเท่ากับที่ได้มาจากกลุ่มบุคคลที่มีความรู้สึกร่วมกันเกี่ยวกับความจำเป็นหรือปัญหาบางประการ ทั้งนี้อาจยกตัวอย่างกรณีของการเคลื่อนไหวแบบสตรีนิยมได้ว่าไม่ใช่ทุกคนที่มีอัตลักษณ์แห่งความเป็นสตรีที่จะเข้าร่วมการเคลื่อนไหว แต่ผู้ที่ร่วมมือกันกลับเป็นคนต่างๆ ที่ร่วมกันเห็นปัญหาที่สตรีเผชิญอยู่ต่างหาก (Hekman, 2000)

ประเด็นนี้สอดคล้องกับข้อโต้แย้งของทอม เชคสเปียร์ (Tom Shakespeare) ที่มีต่อบรรดานักทฤษฎีการศึกษาหัวรุนแรง ซึ่งเป็นผู้มีความพิการทางกายอยู่เอง นักทฤษฎีเหล่านี้เห็นว่าความสำเร็จของการเคลื่อนไหวเพื่อผู้พิการจะได้มาจากผู้มีอัตลักษณ์ร่วมกันเท่านั้น บุคคลอื่นๆ ที่มีได้มีความพิการแต่กำลังศึกษาวิจัยหรือร่วมในการเคลื่อนไหวถือเป็นเพียงผู้ช่วยโอกาส เชคสเปียร์ชี้ว่าอันที่จริงแล้วความสำเร็จได้มาจากความร่วมมือของผู้พิการและไม่พิการ ประเด็นนี้จะเห็นได้ชัดเมื่อพิจารณาว่าบุคลากรทางการแพทย์ซึ่งผู้พิการบางส่วนยังต้องพึ่งพานั้นมิได้เป็นผู้พิการ ด้วยเหตุนี้แทนที่จะกีดกันคนเหล่านี้ออกไป ควรช่วยให้เขาเหล่านั้นเห็นปัญหาและความจำเป็นของผู้พิการแทน (Shakespeare, 2005)

รูปแบบเชิงสังคมนักทฤษฎีว่ากาย/ความพิการนั้นอยู่เอง ในขณะที่ความพิการเป็นสิ่งที่ยังคงดำรงอยู่ แต่ซิลดริกเสนอว่าในที่สุดแล้วควรเข้าใจว่ากายนั้นเป็นผลผลิตทางวาทกรรม เป็นกายที่เปราะบางและพร้อมเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การพิจารณาทัศนะของเทรอมเมนทำให้เราได้พบกรอบแนวคิดทางปรัชญาเกี่ยวกับตัวตนซึ่งได้มาจากฟูโกอันนำมาช่วยอธิบายทัศนะของซิลดริกต่อไปได้ตามกรอบแนวคิดแบบฟูโก อำนาจเกี่ยวกับชีวะเกิดมาเพื่อจัดการเกี่ยวกับชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งร่างกายและพื้นฐานของการจัดการคือการจำแนกเป็นปัจเจกด้วยการจัดประเภท กายจึงเป็นผลผลิตของวาทกรรมการจัดประเภทนี้ ส่วนกายที่มีอยู่เองนั้นหาไม่ เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะมนุษย์คือองค์ประธาน (Subject) ซึ่งมีความหมายสำคัญอยู่ที่การเป็น “Subjection” คือ การขึ้นอยู่กับกำหนัดของอำนาจ

นอกจากนี้กรอบแนวคิดของฟูโกยังแสดงให้เห็นว่าไม่เพียงแต่กายเท่านั้น แต่ตัวตนที่คิดว่ามีอยู่เองก็หาได้มีไม่ ตัวตนที่มีเป็นผลผลิตทางวาทกรรมจากการจัดประเภทที่พัฒนาบนพื้นฐานอำนาจเกี่ยวกับชีวะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดประเภท “กาย” ของมนุษย์ “ตัวตน” ที่บุคคลรู้สึกว่ามีนั้น เป็นเพียงอัตลักษณ์บนพื้นฐานการจัดประเภทเท่านั้นเอง และยิ่งไปกว่านั้นความจริงอันเป็นกลางก็ไม่มีด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากการค้นหาความจริงนั้นอยู่บนเงื่อนไขที่กำหนดโดยอำนาจเกี่ยวกับชีวะ ตั้งแต่ต้น อีกทั้งการจะยอมรับว่าสิ่งใดเป็นความจริงหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขเช่นกัน การขึ้นอยู่กับอำนาจภายนอกจึงมิได้แสดงถึงความเปราะบางของกายเท่านั้น แต่ยังรวมถึงตัวตนหรือสิ่งสร้างทางวาทกรรมต่างๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะมีการแปรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ภายนอกชัดเจน ยกตัวอย่างเช่น ถ้าความรู้เกี่ยวกับการจัดประเภทเปลี่ยน ความเปลี่ยนแปลงจะเกิดแก่ “กาย” หรือ “ตัวตน” ด้วยเช่นกัน

5. สรุปการวิพากษ์

การวิพากษ์แบบหลังสมัยใหม่ที่มีต่อรูปแบบเชิงสังคมนักทฤษฎีของการรู้หรือโครงสร้างภายในกรอบแนวคิดของฟูโกอย่างชัดเจน แม้จะดูเป็นทฤษฎีทางวิชาการ รูปแบบเชิงสังคมนักทฤษฎีโดยพื้นฐานแล้วมีแรงจูงใจทางการเมืองอยู่ และการเคลื่อนไหวก็ต้องอาศัยองค์ประกอบอันสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ (1) การแบ่งแยกระหว่าง “ความพิการ” และ “ความพิการ” และ (2) การสร้างอัตลักษณ์โดยอาศัยมโนทัศน์เรื่องความพิการ ในการนี้ปรากฏว่าผลเสียตกอยู่กับผู้พิการเอง โดยเฉพาะบรรดาคนที่มีความเจ็บป่วยเรื้อรังอันเกี่ยวเนื่องกับความพิการ ไม่เพียงแต่ข้อเรียกร้องของคนเหล่านี้ถูกมองข้ามในรูปแบบเชิงสังคมนักทฤษฎีแต่การเคลื่อนไหวบนฐานแห่งรูปแบบนี้ยังนำไปสู่การกดขี่บรรดาคนเหล่านี้อีกด้วย

ในปัจจุบันมีการวิพากษ์แนวคิดแบบหลังสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งของฟูโกจากจุดยืนต่างๆ เช่น ปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) หรือสังคมนิยมเชิงวิพากษ์ (Critical realism) แต่ถึงปฏิเสธไม่ได้ว่าการเคลื่อนไหวตามแนวคิดแบบหลังสมัยใหม่เป็นการเปิดศักราชใหม่ในทฤษฎีการศึกษา โดยปูทางสำรวจทางเลือกใหม่ๆ ในการศึกษาเกี่ยวกับความพิการ

เอกสารอ้างอิง

- Barnes, C. (1992) "Qualitative research-valuable or irrelevant," **Disability, Handicap & Society**.
- cited in Corker, M. (1999) "Differences, Conflations and Foundations: the limits to 'accurate' theoretical representation of disabled people's experience?," **Disability & Society**. 14 (5) : p.628.
- Hekman, S. (2000) "Beyond identity: Feminism, identity and identity politics," **Feminist Theory**. 1 (3) : p.304.
- Hughes, B. (1999) "The Constitution of Impairment: modernity and the aesthetic of oppression," **Disability & Society**. 14 (2) : p.156.
- (2000) "Medicine and the Aesthetic Invalidation of Disabled People," **Disability & Society**. 15 (4) : p.557.
- Jenks, C. (1995) **Visual Culture**. London: Routledge. cited in Ibid.
- Kemp, L. (2002) "Why Are Some People's Needs Unmet?," **Disability & Society**. 17 (2) : p.211.
- Loewenthal, D. and Snell, R. (2003) **Post-modernism for Psychotherapists: A Critical Reader**. New York: Brunner-Routledge.
- Riddell, S. and Watson, N. (Eds). (2003) **Disability, Culture and Identity**. England: Pearson.
- Seidman, S. and Nicholson, L.(eds). **Social Post-modernism**. Cambridge: Cambridge University Press.
- cited in Ibid.
- Shildrick, M. (2000) "Becoming Vulnerable: Contagious Encounters and the Ethics of Risk," **Journal of Medical Humanities**. 21(4) : p. 217.
- Tremain, S. (ed.). (2005) **Foucault and the Government of Disability**. University of Michigan Press.
- Turner, B. (1996) **The Body and Society**. 2nd edition. London: Sage Publications.